

مرور زمان مشمول حقوق غیر مالی هم میشود

شعبه اول دیوان عالی کشور در یکی از آرای خود باین استدلال که ماده ۷۴۱ قانون آئین دادرسی مدنی فقط در مقام بیان شروع مدت مرور زمان در مورد دعاوی حقوق مالی است و حقوق غیر مالی را قابل شمول مرور زمان ندانسته و دعوی تولیت را غیر مالی و غیر قابل شمول مرور زمان شناخته است. چون ممکن است بعضی از قضات دعاوی زوجیت و بنوت و ابوت و تولیت و امثال آنها را نیز بعنوان غیر مالی بودن از شمول مرور زمان خارج تشخیص دهند و احیاناً حقوق مدعیان در چنین مواردی در معرض تضییع قرار بگیرد. لذا موضوع از نظر قانونی مورد بحث واقع میشود و نظر خود را ذیلا ابراز میدارد:

۱ - سیاق عبارات ماده ۷۳۷ قانون آئین دادرسی مدنی خصوصاً جمله: (اموال اعم از منقول و غیر منقول و حقوق و دیون و منافع و محصول و اسباب تملك و ضمان) که در آن اموال تعریف و توصیف و مشخص شده است به بداهت و وضوح نشان میدهد که حقوق مذکور در ماده فوق الاشعار اعم است از حقوق مالی و غیر مالی و اگر غیر از این بود ذکر منافع و محصول بعد از کلمه حقوق ضرورت نداشت و تصریح منافع و محصول در این مقام بدان منظور بوده که کلمه (حقوق) را از انحصار بامور مالی خارج سازد و الا هر گاه مراد قانونگذار از حقوق صرفاً حقوق مالی بود ذکر کلمه منافع و محصول که نوعی حق انتفاع مالی است بایدهی مورد و لغو تصور کنیم.

۲ - ماده ۷۳۷ قانون آئین دادرسی در مقام تعریف آن قسمت از دعاوی است که مدت مرور زمان آنها ده سال میباشد و چنین انشاء شده است:

(در کلیه دعاوی راجع باموال اعم از منقول و غیر منقول و حقوق و دیون و منافع و محصول و اسباب تملك و ضمان و دعاوی دیگر...)

از تفکیک حقوق از دعاوی مالی و افزودن کلمه منافع و محصول خصوصاً کلمه اسباب تملك بعد از کلمه حقوق که در این مقام اطلاق دارد شکی باقی نمی ماند که مراد قانونگذار از ذکر کلمه

حقوق در این ماده مطلق حقوق است اعم از حق-وقتی که جنبه مالی دارد یا حقوق غیر مالی ذکر جمله (اسباب تملك) در این ماده که از آن جمله ارث است و حقوق بنوت و ابوت ناشی از آن میباشد بوضوح میرساند که مقصود از حقوق مالی و غیر مالی است.

اگر قانونگذار مرور زمان را ناظر بر حقوق غیر مالی نمی دانست در ماده ۱۱۶۲ قانون مدنی برای ادعای نفی ولد که اجلی فرد حقوق غیر مالی بشمار میرود مرور زمان قائل نمی شد. ممکن است عنوان شود که حق توارث که از جمله اسباب تملك مذکور در ماده ۷۳۷ قانون آئین دادرسی مدنی و حق شفعه که از جمله حقوق ذکر شده در آن ماده است غیر مستقیم به نتیجه مالی منتهی شود و بدین لحاظ در واقع از جمله حقوق مالی و قابل شمول مرور زمان میباشد. جواب این مطلب آنست که حقوق تولیت و نسب و زوجیت هم مانند حقوق مذکور اغلب به نتیجه مالی منتهی می شود بنابراین بدون شك دعاوی تولیت و نسب و زوجیت قابل شمول مرور زمان میباشد و ادعای توارث از جمله اسباب تملك در ماده ۷۳۷ قابل شمول مرور زمان شناخته شده است.

۳ - در آخر ماده ۷۳۷ پس از احصاء اموال و حقوق قانونگذار تصریح کرده است: (و دعاوی دیگر) که این جمله با اطلاقی که دارد بدون تردید شامل دعاوی غیر مالی هم که از آن جمله دعوی تولیت و نسب و زوجیت است میشود.

۴ - آراء متعددی در دیوان عالی کشور در این خصوص صادر گردیده که معارض با رأی مورد اشاره در صدر این مقال است و دعوی تولیت و امثال آنرا قابل شمول مرور زمان دانسته است و از آن جمله رأی شماره ۹۷۴/۷۲۳۳ مورخ ۱۳۱۰/۷/۲۷ دیوان عالی کشور میباشد که در جزوه اصول قضائی مرحوم عبده ردیف ۵۶۹ صفحه ۱۷۷ مذکور است و صریحاً دعاوی غیر مالی را شامل مرور زمان میدانند و همچنین در آراء شماره ۱۳۲۴/۱۳۲۴ مورخ ۱۳۰۸/۹/۱۱ و شماره ۱۱۲۴/۶/۱۷۳ مورخ ۱۳۰۹/۸/۱۵ دیوان عالی کشور مبدأ شروع مرور زمان را در دعوی تولیت معین کرده است که این خود حاکی از شمول مرور زمان در حقوق غیر مالی میباشد این آراء در ردیف ۵۷۰ جزوه اصول قضائی تألیف شادروان شیخ محمد عبده رئیس سابق محکمه عالی انتظامی قضات مندرج است.

۵ - در شق ۱۱ ماده ۷۴۱ قانون آئین دادرسی مدنی که در مقام تعیین مبدأ مرور زمان میباشد مصرح است:

(در سایر دعاوی از زمانی که صاحب مال یا حق یا دائن مستحق مطالبه میگردد).

ذکر جمله سایر دعاوی و تصریح صاحب حق بعد از صاحب مال و پیش از کلمه (دائن) بطور اطلاق حاکی از آنست که حقوق غیر مالی هم مشمول قاعده مرور زمان خواهد بود و اگر مقصود قانونگذار فقط حقوق مالی بود کلمه (حق) بطور مطلق در شق ۱۱ ماده ۷۴۱ و سایر موارد ذکر نمیکردید و تلویحاً یا تصریحاً بحقوق مالی اشاره ای نمیشد.